

Тимків Надія Михайлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Івано-Франківський національно-
технічний університет нафти і газу

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ - НАФТОВИКІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ

У статті розглянуто цілі і завдання активізації спільної діяльності галузево-орієнтованих навчальних закладів із підприємствами нафтогазової галузі України, спрямованої на підвищення кваліфікації і перепідготовку фахівців зазначеної галузі. Розкрито механізм корпоративного впливу на зміст і якість підготовки професійних кадрів.

Ключові слова: неперервна нафтогазова освіта, нафтогазова галузь, кадри, кваліфікація, підготовка, перепідготовка, інтернаціоналізація знань.

Постановка проблеми. Важливою рушійною силою забезпечення розвитку будь-якої держави є ефективна енергетика, тому небезпідставно енергетичну незалежність завжди пов'язують з національною безпекою. Кількісні й якісні енергетичні показники зростають зі збільшенням населення, підвищенням економічного розвитку та технічного прогресу.

Нафтогазова галузь належить до низки галузей з особливими умовами реалізації виробничої діяльності, які визначають специфіку професійної підготовки майбутніх нафтогазових спеціалістів. Ці умови породжуються такими обставинами, як підвищена відповідальність за результати праці спеціалістами, суворі вимоги до професійних знань, умінь та навичок, висока відповідальність під час прийняття рішень в умовах дефіциту часу. До того ж, базовим інструментом галузі є людський чинник, що передбачає наявність фахівців, які вмють чітко і грамотно управляти нафтогазовим обладнанням, технікою у нормальних та екстремальних умовах, постійно стимулювати виконання науково-дослідних та експериментально-конструкторських робіт у цій сфері, бути конкурентоспроможними та професійно надійними. Професійність майбутнього інженера нафтової та газової промисловості передбачає володіння не лише предметно-діяльнісними та психофізіологічними властивостями професіонала, а й наявність у них акмеологічної професійної спрямованості, ціннісної орієнтації на майбутню продуктивну професійну діяльність, готовність до самореалізації та самовдосконалення в професійній сфері. Основою для такої професійності виступають, крім необхідних індивідуальних психофізичних характеристик та спеціальних навичок, ще й високий рівень самоорганізації, саморегуляції, самосвідомості. Роль наявності цих складових у професійній діяльності сучасних інженерів нафтогазової промисловості збільшується разом зі зростанням рівня складності й автоматизованості виробничих функцій, швидкої модифікації параметрів сучасної техніки за динамічних змін умов пошуків і видобутку нафти і газу та можливостей адекватного пристосування людини до машини як штучного інтелекту. Саме з цих причин професійна підготовка фахівців нафтогазової галузі потребує більш глибокої інтеграції та взаємоузгодженості у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, а формування фахових компетентностей як операціоналізована мета навчання не повинна заважати побудові їх цілісного наукового світобачення на засадах уже відкритих людством природничих констант.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки фахівців є предметом пильної уваги відомих вітчизняних та зарубіжних учених, предметом їх багатьох наукових досліджень. Серед нагальних проблем професійної освіти, інженерної зокрема, що розглядаються сьогодні у вітчизняній психолого-педагогічній літературі, є: неперервність (І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало, В. А. Семиченко, С. О. Сисоєва, Л. Є. Сігаєва, М. М. Солдатенко та ін.) [14; 23], формування самостійності (І. А. Зязюн, В. А. Козаков та ін.) [13], інтелектуальний та творчий розвиток особистості (І. Зязюн,

С. Сисоєва, О. Романовський) [20], гуманізація та гуманітаризація (Г. Балл, С. Гончаренко, В. Семиченко, О. Романовський та ін.) [5; 21], технологізація (С. Сисоєва, Т. Коваль та ін.) [13], якість (І. Зязюн, С. Гончаренко, Е. Лузік, Н. Ничкало та ін.) [8, 14], фундаменталізація (С. Батишев, С. Гончаренко, І. Козловська, Е. Лузік, Н. Ничкало та ін.) [1; 10], особистісно-орієнтований підхід (І. Бех, В. Рибалка, В. Семиченко, С. Сисоєва, О. Пехота, М. Чобітько та ін.) [21], навчання упродовж життя (Н. Протасова, Л. Сігаєва, С. Сисоєва та ін.) [22] та інші.

Упродовж усієї історії становлення і розвитку в нафтогазовій галузі національного господарства України було акумульовано значний людський та інтелектуальний капітали, технічні засоби і технологічні здобутки, інформацію про запаси вуглеводневої сировини та їх ресурсний потенціал, що зробило її стратегічно важливою складовою народногосподарського комплексу – «компанією державної ваги» [3], яка визначає енергетичну безпеку, економічну незалежність, рівень добробуту населення і стратегічні перспективи розвитку держави.

Підготовка в кадровому забезпеченні управлінського, наукового, інженерно-технічного і виконавчого персоналу установ, організацій і підприємств галузі відбувається в складний як для держави, так і для галузі час політичних, економічних, юридичних, технологічних і соціальних трансформацій. Ця ситуація ускладнюється ще й процесами глобалізаційного характеру, впливом світової фінансово-економічної кризи, тенденціями кон'юнктури на світових ринках енергоносіїв тощо.

Саме у зв'язку з цим для сучасного стану та перспектив видобутку вуглеводнів в Україні є характерною наявність численних і різноманітних проблем, які були продемонстровані громадськості під час проведення парламентських слухань «Перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу України» (15 червня 2005 р.) [15], «Про стан та перспективи видобутку вуглеводнів в Україні та запровадження державної монополії на цю діяльність» (12 січня 2011 р.) [16], такими стратегічно важливими документами як «Програма економічних реформ на період 2010-2014 рр.» [7] та «Енергетична стратегія України на період до 2030 р.» (Р. VI) [6], рекомендаціями форумів і конференцій «Нафта та газ – 2010» (2-4 листопада 2010 р.) [11], «Видобуток нафти та газу в Україні: економічні, фінансові та юридичні аспекти» (23 червня 2011 р.) [12] тощо.

На жаль, у процесі парламентських слухань, галузевих конференцій і форумів серед низки організаційних, юридичних, економічних, екологічних і сировинно-геологічних проблем проблема якості людських ресурсів, наповнення і ефективного використання людського та інтелектуального капіталів не піднімалася. Проте самі ці складові в епоху інтелектуальної економіки вимагають пильної уваги до кваліфікованого кадрового наповнення, єдиного і невичерпного ресурсу, наявності і правильного використання якого є запорукою успішного вирішення усіх інших питань [4, с. 19].

Огляд нафтогазової періодики за темами публікацій показує, що, не зважаючи на наявність очевидних проблем із поступовим падінням професіоналізму людських ресурсів,

більшість питань проблемного характеру керівництво держави, галузі, окремих підприємств продовжують вбачати у сфері техніко-технологічного, економічно-організаційного та юридично-регуляторного забезпечення. У стратегічних управлінських рішеннях продовжують домінувати такі цілі, як «збільшення обсягів видобутку», «впровадження передових технологій», «інтенсифікація інноваційної та інвестиційної політики», «проблеми і перспективи розвитку корпоративної науки» [7].

Однак, враховуючи, що генерування і реалізація ефективних, правильних і якісних управлінських рішень стосовно мети і цілей покладено на її виконавчий, керівний, управлінський склад, у наш час важливішими варто розглядати інвестиції галузі у розвиток і формування її людських ресурсів – від робітників-професіоналів до керівників усіх ланок і рівнів, інженерно-технічного персоналу, раціоналізаторів і винахідників, виховання в галузі нового покоління фахівців високої кваліфікації, здатних генерувати і впроваджувати нові знання, нові організаційно-управлінські, фінансово-економічні, технічні і технологічні інноваційні рішення, новий досвід, які б стали основою відродження конкурентоспроможності галузі в глобалізованому та інтелектуалізованому ринковому середовищі. Підготовка кадрів для підприємств нафтогазової галузі, здатних забезпечити сталий інноваційний розвиток в умовах формування інтелектуальної економіки, безперечно вимагає всебічної інноватизації процесів розвитку людських ресурсів галузі.

Мета статті – визначити завдання і проаналізувати роль університетської освіти і науки в забезпеченні галузі якісним управлінським, науковим, інженерно-технічним і професійно-технічним персоналом, які спроможні задовольнити вимоги і потреби її успішного функціонування в глобалізованому та інтелектуалізованому ринковому оточенні.

Результати дослідження. В «Енергетичній стратегії України на період до 2030 р.» зазначено, що ефективність роботи складових ПЕК визнається «інтелектуальним рівнем кадрового складу» і водночас визнається, що в комплексі «втрачено систему підготовки, перепідготовки інженерно-технічних працівників і спеціалістів провідних професій, втрачається зв'язок між поколіннями на виробництві», що «провідна роль науки майже у всіх секторах ПЕК втрачена», що витрати на науку «у розрахунку на одного виконавця у 50-80 разів нижчі ніж у провідних країнах світу» [6]. Зафіксована у 2006 р. ситуація у сфері підготовки і забезпечення галузі фаховими людськими ресурсами уже сьогодні переростає в очевидний дефіцит професійних робітничих, інженерно-технічних, управлінських і наукових кадрів.

Відсутність достатнього фінансового потенціалу навіть для вирішення поточних виробничих проблем галузі ставить питання фінансування підготовки і подальшої неперервної освіти її кадрового наповнення через галузево-орієнтований комплекс освітніх закладів під загрозою, тому й повинно стати пріоритетною турботою її керівництва.

Успішне продовження цього процесу і вирішення завдань з інтелектуального забезпечення сталого розвитку галузі в умовах формування інтелектуальної економіки вимагає суттєвого перепроектування навчально-освітньої та науково-дослідної діяльності університетських структур з підготовки для неї фахівців нового покоління, здатних до ефективного функціонування в умовах економіки знань.

Колектив Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, удостоєний у квітні 2011 р. почесного звання «Лідер національної освіти», сьогодні має унікальний людський та інтелектуальний капітали. У ньому підготовлено понад 50 тисяч спеціалістів, переважна більшість яких працюють у галузі та сателітних організаціях. На підприємствах галузі створено 35 філій кафедр. Неперервна освіта фахівців галузі здійснюється шляхом надання можливості отримати другу вищу освіту і підвищити кваліфікацію в рамках Інституту післядипломної освіти, отримати міжнародний фаховий

сертифікат з нафтогазової інженерії, підготувати і захистити магістерські роботи, кандидатські й докторські дисертації у восьми спеціалізованих вчених радах.

Інноваційним напрямком діяльності університету є міжнародна сертифікація кадрів на базі тренажерного бурового центру, який акредитований Міжнародним форумом контролю свердловин (International Well Control Forum). Створення такого тренажерного центру є яскравим прикладом плідної співпраці університету та нафтогазової галузі у справі підготовки висококваліфікованих інженерних кадрів. Сертифікація персоналу у центрі здійснюється відповідно до загальноприйнятих міжнародних вимог і стандартів. Примітно, що сертифікація IWCF визнається усіма країнами світу, а фахівці, які пройшли процедури сертифікації, отримують доступ до виконання бурових робіт на території будь-яких країн. Важливість міжнародної сертифікації полягає не тільки у зростанні фахового рівня персоналу у процесі виконання бурових робіт на території України, а є основою підготовки резерву кадрів для участі у міжнародних проектах з розробки нафтогазових родовищ на території інших країн.

Університет має взяти на себе зобов'язання реалізувати погоджені з галуззю керовані зміни за наступними функціональними напрямками діяльності: кардинальна модифікація навчального процесу споживачів освітніх послуг усіх без виключення категорій (бакалаврів, спеціалістів, слухачів курсів підвищення кваліфікації і післядипломної освіти, магістратури, аспірантури і докторантури) на основі переходу до освітніх технологій когнітивно-компетентісного характеру; оновлення тематики наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок наукових шкіл і творчих колективів за всіма напрямками галузево-орієнтованої навчальної і методичної роботи; формування експертних груп для наукового супроводу, консалтингу і аудиту процесів управлінсько-організаційної, техніко-технологічної, інвестиційно-економічної модифікації галузі [4, с.20].

Відповідно органи державного управління галузі та її суб'єкти господарювання мали б узяти зустрічні зобов'язання стосовно: планування і замовлення фахівців нафтогазового профілю усіх категорій (бакалаврів, спеціалістів, слухачів курсів підвищення кваліфікації і післядипломної освіти, магістратури, аспірантури і докторантури); участі у формуванні, постійному оновленні та коригуванні змісту навчальних програм підготовки для галузі фахівців усіх категорій; передача сучасних візріців техніки і технологій для використання в навчальному процесі; забезпечення студентів місцями для якісної практики, молодих учених і викладачів - стажування на підприємствах галузі; працевлаштування відібраних за відповідними критеріями випускників; формулювання проблемних тем і завдань науково-дослідного і дослідно-конструкторського характеру та їх прозорий кокурсний розподіл між учасниками ринку відповідних послуг, між науковими школами, експертними групами і творчими колективами університету.

Реалізація триади «наука – освіта – виробництво» є концептуальною в «Енергетичній стратегії України», де передбачено: «організувати тісну та ефективну взаємодію академічної, галузевої й вузівської науки, перш за все національних політехнічних університетів, Національного технічного університету нафти і газу та їх співпрацю з енергетичними компаніями» [6].

У процесі такої гармонізованої діяльності виробництва, освіти і науки обидва суб'єкти процесу отримають можливість досягнення стратегічно важливих цілей. Головними ланками галузевого впливу на цей процес варто вважати забезпечення фахового управління процесами інтелектокористування [18, с.126] як основи новітньої парадигми практичного менеджменту [17, с.105] і, в результаті, формування конкурентоспроможного інтелектуального капіталу та інтелектуальної власності – основи ринкового успіху окремих підприємств і галузі загалом.

Першочерговим завданням профільних наукових і навчальних закладів є формування інтелектуально-ресурсного потенціалу галузі на основі переходу до масштабного використання освітніх технологій когнітивно-компетентісного характеру [2; 19], з допомогою яких когнітивна здатність майбутніх і сучасних працівників галузі стане основним ресурсом її сталого розвитку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, потреба інтелектуального забезпечення процесу сталого розвитку стратегічно важливої для нашої держави нафтогазової галузі продиктована необхідністю її динамічного переведення в

режим функціонування, адекватний вимогам й умовам становлення і розвитку ринкової економіки, що базується на знаннях. Масштабність і важливість подальших досліджень за названою проблемою, їх багатовекторність і міждисциплінарний характер вказують на необхідність першочергової розробки програми одночасних, комплексних, системних й усебічних змін в організації спільної та гармонізованої діяльності з одного боку галузевих органів управління, комерційних і виробничих підприємств, наукових і проектних установ, а з іншого – вищого технічного навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Батышев С. Я. Принципы непрерывного образования / С. Я. Батышев // Энциклопедия профессионального образования: в 3-х т.; под ред. С.Я.Батышева. – М.: АПО. – Т. 2. – 1999. – 440 с.
2. Бершадский М. Е. Когнитивная образовательная технология / М.Е.Бершадский [Электронный ресурс] Когнитивные образовательные технологии XXI века. – Режим доступа: http://bernadskiy.ru/kognitivnaja_obrazovatelnaja_tekhnologia/0-27
3. Бойко Ю.А. Компанія державної ваги / Ю.А.Бойко // [Електронний ресурс] Вісник НГСУ 3/2004. – Режим доступа: <http://gasunion.org.ua/visnik-ngsu-32004-perspektivi.html>
4. Бойко Ю.А.. Роль національного технічного університету нафти і газу в інтелектуальному забезпеченні сталого розвитку нафтогазового комплексу України / Ю.А.Бойко, Є.І.Крижанівський // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. – 2011. – № 1 (3). – С.16-26.
5. Гончаренко С. У. Дидактична концепція змісту освіти / С. У. Гончаренко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. праць у 2-х ч.; за ред. Л.Л.Товажнянського та О.Г.Романовського. – Х., 2002. – Вип. 2, ч. 1. – С. 22 – 26.
6. Энергетична стратегія України на період до 2030 року. [Електронний ресурс] ЛІГА ЗАКОН. UA – Режим доступа: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/FIN3853Z.html
7. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на період 2010-2014 роки. [Електронний ресурс] Комітет з економічних реформ при Президентові України. – Режим доступа: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
8. Зязюн І. А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія] / за ред. І. А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 11–57.
9. Карпенко М.П. Когномика / М.П.Карпенко. – М.: СГА, 2009. – 225 с.
10. Козловська І. М. Теоретико-методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: [монографія] / за ред. С.У.Гончаренка. – Л.: Світ, 1999. – 302 с.
11. Міжнародна конференція «Нафтогазовий комплекс України: нові рішення для підвищення продуктивності, надійності та енергоефективності». [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступа: <http://www.utg.ua/wp-content/uploads/2010/11/Programme-2.pdf>
12. Нафтогазова конференція “Видобуток нафти та газу в Україні: економічні, фінансові та юридичні аспекти”. [Електронний ресурс] НефтеРынок. Профессиональный интернет-дайджест. – Режим доступа: <http://www.nefterynok.info>
13. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: [монографія] / [В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер, О. В. Чалий]; за ред. В. Г. Кременя. – К.: Наук. думка, 2003. – 853 с.
14. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект / Н. Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія] / за ред. І. А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 58–80.
15. Парламентські слухання «Перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу України». [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступа: http://static.rada.gov.ua/zakon/sk14/par_sl/sl150605.html
16. Парламентські слухання «Про стан та перспективи видобутку вуглеводнів в Україні та запровадження державної монополії на цю діяльність». [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступа: http://www.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/14/sl201111.html
17. Петренко В.П. Концепція інтелектокористування як основа новітньої парадигми практичного менеджменту / В.П.Петренко // Сучасні тенденції розвитку наукової думки. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції. Економічні науки. – Одеса: InPress, 2011. – С.103-107.
18. Петренко В.П. Управління процесами інтелектокористування в соціально-економічних системах / В.П.Петренко. – Івано-Франківськ: «Нова зоря», 2006. – 352 с.
19. Потанина О.В. Когнитивная компетенция будущего инженера: сущность, структура, содержание / О.В.Потанина [Электронный ресурс] Вестник Башкирского университета. – 2009. – №1. – С.298-301. – Режим доступа: <http://elibrary.ru/contents.asp?issueid=598577>
20. Романовський О. Г. Теоретичні і методичні основи підготовки інженера у ВНЗ до майбутньої управлінської діяльності: дис... докт. пед. наук: 13.00.04 / Олександр Георгійович Романовський. – К., 2001. – 490 с.
21. Семиченко В. А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? / В. А. Семиченко // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія] / за ред. І. А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 176-203.
22. Сігасєва Л. Є. Неперервна освіта – пріоритетний напрям розвитку педагогічної науки / Л. Є. Сігасєва // Професійна освіта: педагогіка і психологія: [пол.-укр. щорічник] / за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова – К., 2001. – Вип. 3. – С. 263 – 299.
23. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: [монографія] / М. М. Солдатенко. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2006. – 198 с.

В статье рассмотрены цели и задания активизации совместной деятельности отрасле-ориентированных учебных заведений с предприятиями нефтегазовой промышленности Украины, направленной на повышение квалификации и переподготовку специалистов данной отрасли. Раскрыт механизм корпоративного влияния на содержание и качество подготовки профессиональных кадров.

Ключевые слова: непрерывное нефтегазовое образование, нефтегазовая отрасль, кадры, квалификация, подготовка, переподготовка, интернационализация знаний.

The article focuses on the goals and objectives for fostering mutual activity of branch-oriented educational institutions with companies of petroleum industry in Ukraine, aimed at training and retraining of experts of above mentioned area. The technique of corporate effect on the content of the experts training is presented. As a result of the dynamic development of the information society in society in social community the need for rapid, radical and important changes is formed in the level of intellectualization of human resources and their activities in all areas of society. Implementation of this ambitious task is possible through the appropriate use of educational and scientific potential of society. The sphere of education as the main source of supply to modern society intellectual resources is not yet a major object of relevant studies, assessments and recommendations. Knowledge society has no chance for its successful formation without obligatory passing transformation phase in the learning society without intellectual space filling with appropriate human resources. The system of educational and scientific activity requires an adequate level and quality of management. Due to this, the problem of intellectualization of managerial and control processes by the system of education and science as a whole and all its constituent subsystems is an important task of the Ukrainian society. Priority changes towards the intellectualization of the national system of petroleum education are reinterpretation of the mutual influences of media intelligence considering the spectrum such their features as knowledge and intellect, intellectual resources and their potential, human and intellectual capital. Modern conditions and the high pace of the development of science, production and information technologies force to revise and modernize the existing structures of petroleum engineering formation everywhere in the world. A strategic problem for all of the petroleum engineering educational institutions is general. It consists of creating such an educational cycle in educational establishments which would automatically train each student to be a well-educated, socially active and creative personality. The continuity of professional development should become an internal "desire" of any modern petroleum engineer.

Key words: petroleum education, petroleum continuing education, petroleum industry, human resources, qualification, training, retraining.

УДК 378.14

Товканець Оксана Сергіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

ТОВ «Східно-європейський слов'янський університет», м. Ужгород

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ СЛОВЕНІЇ

В статті розглядаються особливості професійної підготовки у вищій школі Словенії. Охарактеризовано систему загальної і вищої освіти, професійної підготовки в Словенії, зокрема педагогічної. Виявлено, що професійний розвиток вчителів та спеціалістів з розвитку людських ресурсів визначається пріоритетами в галузі освіти, сформульованими на національному рівні з урахуванням конкретних потреб. Проаналізовано вимоги до підготовки експертів у галузі освіти, серед яких комунікативна компетентність, здатність працювати в групі, неупередженість і незалежність.

Ключові слова: професійна освіта, педагогічна освіта, система освіти, Словенія.

Постановка проблеми. З початку XXI століття системи освіти більшості західноєвропейських країн розвиваються в руслі положень «Лісабонської стратегії», яка стала поворотним моментом у визначенні політики і практики функціонування Європейського Союзу загалом і формування стратегій розвитку освіти зокрема. Стратегія включає в себе всі сфери діяльності, в тому числі поліпшення якості та ефективності систем освіти з урахуванням нових завдань, що стоять перед «суспільством знань», формування повноцінної особистості та її професійної підготовки з урахуванням здатності активно брати участь в суспільних процесах, адаптуватися до культурної, етнічної та мовної різноманітності, яка існує в складному соціально-політичному середовищі Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку професійної освіти присвятили свої наукові праці вчені В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, С. Гончаренко, М. Гудич, Т. Десятов, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Отіч, Л. Пуховська, А. Савина, С. Сисоєва, В. Радкевич, Л. Хомич та інші. Дослідники зазначають, що збільшилося значення освітньої інтеграції, яка орієнтована на пошук способів включення окремих країн в світовий освітній простір, що проявляється у зближенні, взаємоадаптації та зрощуванні національних освітніх систем на основі узгодженої міждержавної освітньої політики.

У даний час освітні системи європейських країн перебудовуються на основі європейської моделі освіти, що має на меті підготувати молодь до ефективної реалізації ідеалів і завдань інтеграції. Ця модель базується на чотирьох фундаментальних принципах, сформульованих в доповіді Міжнародної комісії з питань освіти для XXI століття під головуванням Ж. Делора «Освіта: прихований скарб»: вчитися, щоб знати; вчитися, щоб

робити; вчитися, щоб співіснувати, і вчитися, щоб бути. Європейська освіта, що реалізовується на основі цих принципів, розглядається з позиції трьох основних аспектів: навчання про Європейську спільноту, що передбачає забезпечення молоді основами знань про Європу з урахуванням глобальної та локальної політики; навчання в Європі, що передбачає формування відносин і умінь необхідних для молодих європейців, ознайомлення з європейською дійсністю, що забезпечує придбання міжнародного досвіду, і навчання для Європи, що включає підготовку молоді до постійних контактів, до спільної праці з представниками європейських країн

Серед освітніх тенденцій в європейських країнах чітко простежуються наступні: орієнтація освіти на розвиток компетенцій; безперервна освіта як навчання впродовж життя [8]; вивчення рідної та іноземних мов; розвиток активної громадянської позиції особистості; розвиток соціальної згуртованості; обумовленість інтернаціональної уніфікації систем, структур і змісту професійної освіти; гуманізація, гуманітаризація професійної підготовки в зв'язку з гуманістичною переорієнтацією суспільної свідомості на світовому рівні; створення сучасної системи професійного відбору майбутніх фахівців за профілем як основи для формування конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем професіоналізму; практикоорієнтована спрямованість професійної освіти, що пов'язана з урахуванням не тільки спеціальності, але і специфіки навчального закладу [2; 3, с. 143; 6].

На підготовку покоління, здатного вивести економіку країни на конкурентоспроможний рівень, спрямоване реформування і української вищої освіти. В сучасних умовах для побудови сучасної, адаптованої і результативної освітньої системи варто враховувати досвід європейських країн, зокрема тих, які є